

Ненад Милошевић

ЉУБАВНЕ ПЕСМЕ И ПЕСМЕ О ЉУБАВИ

Једном ми је једна критичарка рекла: „добре су ти оне љубавне песме”. Ја сам је махинално упитао: „које љубавне песме?” ... Не сећам се да сам некада сео да напишем љубавну песму, или да сам имао ути-сак да је пишем. Мислим да је снага емоција једини критеријум у одлуци да се напише песма. Постоје песме исписане у жару љубави и песме исписане после краја љубави, песме у славу љубави и песме о немогућности љубави.

Дакле, писао сам песме о љубави. Оне су данас за мене трагови, археолошки слојеви љубави. Песма о љубави поред жара мора да наговести и хладноћу која вреба земаљску љубав. У песмама тада младог Ота Хорвата, почетком деведесетих, волео сам тај наговештај краја љубави, нешто као... нећемо се више покривати истим ћебетом. И у неким другим песмама он је уводио мотиве неизвесности и краја љубави. Иначе је у српској поезији то реткост, да се пише о измицању љубави усред љубави.

Код Пушкина постоји нешто као антиљубав која вреба, драма победе рачунице и гордости над снагом љубави („О хладној лепоти зар и ти не сневаш? / Припази, песниче, коме ти то певаш!”). Руски песници пишу најбољу љубавну поезију, која по мени врхунце достиже код Ахматове и Бродског. Њихове љубавне песме означавају оно најтананије у љубави, узвишени доживљај другога, али и пуну свест о њеној мо-

гућој неостваривости, или о краху љубави. Код Бродског смо усред љубавног окршаја два равноправна противника, где се подразумева да је љубав пролазна („... растајање је приметније / него стапање душа”, „... У окну, место драге – прашина, / на месту љубави – пустолина”), или горко сећање на љубав као код Ахматове („... Зар те зато љубљах неуверно, / Зар се зато распињах волећи, / Да се сада уморно и мирно / Тебе сећам с гађењем све већим.”).

Неке од најлепших песама о љубави, иако хомосексуалних, написао је Константин Кавафи. Најважније у љубавној песми је ситуирање животног или друштвеног контекста, плана, где се види како љубав побеђује или бива поражена.

Еротске песме нису исто што и песме о љубави, иако могу наизглед бити такве, као код шпанског песника Хорхе Хуста Падрона. Неке од најлепших песама остварене љубави написао је Роберт Фрост. Остао ми је у сећању један призор где „он” цепа дрва док његова драга седи поред њега певушећи неку песму и играјући се са иверјем. Ето на пример, та песма може да убеди читаоца да је љубав могућа, да постоји изнад животних тешкоћа, ако је јака, јака као...

БОЛЕСТ

Двадесетог дана њене болести рекох:
„Или оздрави или умри”, и изађох
на улицу решен да се препустим искушењима
којима сам годинама одолевао:
да изазовем саобраћајну несрећу, макар
и сам био жртва,
да насрнем на неко смерно лице,
Да се приближим болеснима...

Али напољу као да није било никаквог
трајања.
Сви прозори су били затворени.
Светлост је долазила из уског прстена,
с рубова града.
Пожелио сам да потрчим, побегнем испод
те тамне куполе која се спуштала.

Прорачунао сам, и опет ми је ближа била она.
Враћао сам се кући. Нека, мени непозната
молитва превртала се у устима.

Касно те ноћи шапутала је:
„Не могу поднети ове кратке зиме,
не могу поднети ове кратке зиме...’
Затим је заспала.

МАЧКЕ

Те ноћи мачка коју смо делили са суседом
избацила је шесторо мачића из своје утробе.
Када ми је на вратима рекла: брзо, брзо –
знао сам шта је у питању.

Њих две бделе су већ од поднева –
препричавале
своја искуства са мачкама. У рукама као
да су држале невидљиве лопте.

Лежао сам на прљавом тепиху покушавајући
да видим шта се дешава испод кревета.
Тамо су само сијале зелене мачије очи.
Њих две завлачиле су руке наизменично
и вадиле мала длакава створења, приносећи
ми их пред очи. Обрадовао сам се првом и
другом. Код трећег сам почео да бринем.

Уморни, седели смо за столом. Кожа на
образима суседе била је затегнута као
у дечака.
ТВ је зујао, бојио њихова лица у бело.
Подсећале су на јапанске принцезе.
Изговорили смо још неколико пута: „шесторо,
шесторо”. Климали смо главама. Затим смо
утихнули.

Заклонио сам главу руком неопажено. Био сам
задовољан што сам ту, срећан што немам
важнијег места од овог – иза мачића, иза њих,
иза претходног живота. Питао сам се – да ли
су ово тренуци у којима бих заувек остао.

ПОВРАТАК КУЋИ

Када је твој отац устао, кренуо
да те одвезе кући, извадио је
из џепа мрку новчаницу и рекао:
„Ево, остављам ово”.

Остадох нем. За собом је оставио отворена
врата и промају. Новчаница је склизнула
пред моје ноге. Хтела је даље.
Склонио сам се у страну.

Чекала си га на предњем седишту, можда,
склањала косу са чела. То су покрети
које воли, које си донела са собом.

Знам да ћеш се ускоро вратити, и
годи ми сазнање да сам остављен.
Пријаће ми унутрашња промена. Допашће се
пријатељима, касирки, поштару, твојим
чарапама савијеним у лопте.

Затворих врата за њима. Закључах.
Двапут.
После толико времена – сам. И заиста –
тишина.

Дан је био кратак. Тама околних зграда већ
је помрачила моје прозоре. Црна огледала.
Сунце ме не виде ни овог дана.

ЗЕЧЕВИ

Већ другог дана, када се око мене све
утиша и приношење цигарете уснама
траје колико и твој уздах у сну,
сетим се зечева које сте ми те вечери
налазиле у испијеној шољици кафе.

Смех када сте откриле да се не ради
о истом,
када је твоја, а касније и моја
пријатељица рекла:

„Шоља ти је пуна зечева”.

Био сам постиђен као дечак који не разуме шале старијих.

Наносио сам главу над шољу тражећи нешто што наликује на зеца.

Налазио сам зечије уши, очи, крзно, реп, али ниједном целог зеца.

Ништа није тада говорило да ће та слика опстати, бити јаснија од оних, за које сам мислио да су трајни добитак:
ноћ са две жене, пригушено дисање под плахтом, тражење, напипавање
врелих слепочница.

ХИЈЕРОГЛИФ

Наднет над столом покушавам да те замислим како ходаш.

Али оно што видим, чак и када затворим очи, то су само твоје ноге.

При сваком кораку, линија једне јасно се оцрта испод тамнозелене сукње.

Не знам колико дуго тражим тачку у којима се тару.

Отворих очи. Бочно од мене, хијероглиф – што га прозор прострељен последњим зрацима сунца написа на зиду.

Не могу да га протумачим, али остах затечен сазнањем да могу – ако непрекидно гледам у зид, да пратим надолажење таме.

Помислих – старим као кокошка.

Не тражим више храну ван свог буњишта.

Али ипак, синоћ када је твоја сестра рекла да је пет година била без мушкарца, у дубини корен се мало померио.

Жена са таквим погледом.

Са уснама што би у Риму биле љубљене до саме смрти,

које се после избаченог дима
саме пољубе и смире.
Ходаш ка мени? Долазиш?
И зид потамне, изравна се.

ПРЕ ЖИЛЕТА

Чешљам се дуго пред огледалом,
зализујем масну косу. Недеља је.
Брада од два дана прошле је ноћи
жарила њено тело.
Јутрос би ми годиле, на пример,
ове речи: „Ти личиш на младог
наполитанског рибара
који је једини остао у кући,
док су сви у цркви
и слушају проповед”.
„Ти не стариш”, каже
док стоји на прагу купатила,
„споља изгледаш млађи
него што стварно јеси, али
унутра, унутра већ имаш нешто
од пакосног старца.”
Она често варира на ту тему.
„Жене, бакарди и цигаре
не дају ми да остарим”,
рекао је старац,
Хемингвејев пријатељ са Кубе,
док је показивао где су славни писац
и он седели у ноћима док су китови пливали
ка топлим струјама.
„Старим”, кажем „и ја”,
сваког јутра мој лик ми је дражи.
У овим облачно сунчаним данима
реликвија сам међу људима.

ВЕЧЕ

Она није ни пробала рибу
због које је отишла
и сада јавља да ће остати.
Са својом мајком и тетком. Гледају ТВ.
Оне је воле. Јер то је млада, неудата жена.
Она ће тек одлучивати о мушкарцима.
А њихови мушкарци су као младежи,
остају на кожи до смрти.

Каже јој да слуша радио и чита,
И док то говори помишља шта би
одговорио да нека жена, плавих очију
и подрезане плаве косе, седи на кревету
до његовог стола и нервозно припаљује
цигарету са белим филтером.
Жена која је дошла по своје.

„Да ли желиш да останеш са тим женама?”
„Да ли желиш да останем?”
Касније, на тераси, закључује да
је то био шаљив разговор.
Гледа на осветљене станове преко пута.
Иза зграде сева, цео хоризонт. Негде
се спрема укусна вечера. Чује неку жену
како се смеје и каже „easy дебели”.
После неколико тренутака озбиљности
и он почиње да се смеши.

КАМЕНА РУЖА

*Коме се њриснило да лејоџа њролази њојуйї сна?
В. Б. Јејтс, Ружа светиа*

Било је подне кад си устала.
Обавио сам све послове и седео
у савршеном миру после толико
дана (седмица) углавном проведних
у тупости поподневног дремежа и
вечерњих пешачења до изнемоглости,
у тражењу места (светлости и архитектуре)
са којег бих коначно могао да се вратим кући.

Стајала си непомично у вратима собе
двоструко уоквирена – довратком и прозором.
Трен, гледасмо се: ти из твоје камелотске куле,
ја из ћелије самокажњеника.

(То су биле године испаштања у вери.)

Миловао сам те, и моји суви прсти само што
нису планули од трења са тешком свилом
твоје спаваћице. Отврднуо у раном,
хладном јутру био сам оно што си желела
– претња и обећање.

Припијена, љубила си ме стиснутих усана, ружа
што је људи дарују клесаном камену.

Иди, умиј се, шапутао сам – учинило ми се да
бих могао да те водим кроз живот, до смрти,
твоје или моје – обуци се и дођи.

Жене ноћас бацају прљаву воду кроз прозоре.

Мушкарци се склањају по угловима соба
дуго пушећи, деца су румена од
раздражености. И твоја питања су као
шамари који се подносе у старости.

Седма је година како ти име деле са мојим
а твоје мале мржње узвраћају, не питајући се
да ли су мржњом изазване,
попут опруге – истом мером.

САСТАНАК

Те смо суботе јели питу и пили пиво.

Хвалећи намештај, са твојом стрином
расправљали о уређењу стана.

Њен човек, геометар, који није примао
момке својих рођакиња, био је на терену;
негде, на некој пољани
покушавао да измери земљу.

Када би она одлазила по још пите

Љубили смо се пуних уста.

Ти би прво са осмехом стискала усне,
погледом ми говорила: „Лудост, лудост је то”,
затим их нагло отварала.

Инат из детињства претворен у завођење.

Годинама ме је то привлачило,
то попуштање. Тријумф.
Али ако узмеш све, не остаје ништа,
осим роварења по прошлим добицима.

На растанку показала нам је и остали део стана.
У тренутку ме је прозрела, учинило ми се,
када сам рекао: „Заиста је од месинга”, а она
одговорила: „Зар сумњаш?”

Тад обресо се у ходнику, неми, задовољни
што се на неизговорено не може позивати –
уживајући у јасној моћи речи које одређују
природу сваког односа.
Могли смо рећи све, а све смо прећутали.

ПИСМО

Јуче сам у себи рекао: волим те!
(без журбе прочитај ове речи до краја)
У ходнику, док смо ознојени изували
патике, учинило ми се да
тихо одобраваш све моје мисли.
Имали смо таквих почетака, зар не?
После дугог пешачења – да бисмо лакше,
у корак, савладали пут – загрио сам те.
Гледао сам како ти се ноздрве шире, осећао
под руком како ти се леђа напињу да
направе корак. Помагао ти при сваком.
Истина је да сам те тад пожелео, али и
размишљао сам на начин који сам себи
забранио пре више од десет година.
Садржај тих мисли никада нећу изговорити,
нити записати. Заборавио сам их.
Могу те подсетити на те тренутке:
то се збило између оних сивих четвороспратница,
на оној необичној великој пољани, док смо
прелазили преко пожутеле траве
– ожиљака од луна парка.

СРЕЋА

Како фино миришу кобасице, рекла је
када сам се из кухуње довукао
и стао на праг купатила.
Предсобље је раздвајало те две државе:
сиромашну, која производи храну
и богату, која је плаћа мирисима и кожом.
Плавичаста жила на слепоочници.
све чешће се појављивала и мењала јој лик.
То је било лепо због симетрије
са ожиљком на мојој слепоочници.
Уопште, с годинама, постали смо слични.
И њене су се Мона Лиза наочари
искривиле, приметио сам с тугом;
док ме је посматрала седећи
на клозетској дасци, њени су бокови
постали шири и дражеснији.
Када сам је упознао била је мршава
а касније више нисам знао каква је.
Не знам да ли је пре или после
тога рекла да много пушим.
То је због беде, рекао сам.
Није, рекла је, и да си богат
исто толико би пушио, и више.
Рекао сам: не бих, живот би ми био
богатији, више бих га
трошио, мање бих пушио.

ПРИСТАНАК

Вечерас када смо запалили божићне свеће,
открили смо, у тихом разговору,
сву безобличност љубави и комплекс
одлука на којима почива.
Ипак, уживали смо у шницлама које
нису биле предвиђене за празнични обед.
Уложили смо у ово вече нешто што
премашује и саму љубав.
Ти би ме после сваког залогаја погледала
и као да си говорила да би са мном могла
и црну земљу да једеш – толики је твој

пристанак био.
Годинама нисам желео да га мерим,
али на ово божићно вече
постао је јасан и застрашујући.
Као ноћ после које долази казна.

ДОБИТАК

У тами собе, ноћас, сред сна
у којем ме бивша девојка држи под руку
док тихо разговарам на улици са женом
која сваке ноћи тражи мој стомак као
уморни купач ивицу базена, очи ми се
отворише лако као детету – од среће.
Њих две истовремено. Страст једне
уважава љубав друге. Леп осећај. Добитак у сну.
Потврда да си био вољен.
Помислих да устанем и пушим у мраку све
до јутра, задржавајући дах, сабијајући ту срећу
као хусари топ, ноћ уочи битке. У мислима
начас прођох сва она места за која сам
мислио да ћу у њима заувек остати. Сва су
била пуста, ненастањена. Напуштена, рекох
гласно и затворих очи.

ДОРУЧАК

Тог јутра кренух да купујем,
веран вољенима као некада
када сам слушао оца и у летњу ноћ
одлазио до хотелске рецепције по цигарете,
љут у поласку и срећан у повратку.

Хладан ветар пробијао је њен џемпер од вуне,
црвенело је и бледело сунце,
моја радост, једино власништво.

Сенка ме пратила и напуштала
док сам ходао, опрезно, оштрину преподнева,
испуњеног мирисима влажнога јутра удисао;
шта то усрећује њену пријатељицу, питао се.

Људи у радничким оделима лежали су
подлакћени у трави и доручковали
уз ограду топлане, на великој пољани
планираној за изградњу, ко зна чега,
на којој су у пролеће и лето табориле черге и циркуси.
Необријани, али зачешљани као да су малочас
изашли из аутомобила прашњавих стакала,
на тротоарима што су чамили,
са трупцима и наслаганим циглама уместо точкава.
Одакле су дошли и шта овде раде, питао сам се.

Настављајући да полажем самоме себи рачуне
пређох на другу страну улице.
Хлеб и пилећу јетру купих, па радостан што ћу ускоро
јести и мирисати слаткасти мирис,
сигурнијег корака кренух, тамо
где сам и ноћас био, да срећу донесем.

Прво сам зачуо откивање коса а затим их угледао:
они људи у трави били су косци – из мога ума дуго одсутни.

Косци, сваке године други, или исти;
на великој пољани насеља *Сава Ковачевић* у Земуну
трава ниче у пролеће и ницаће,
и стазе ће је уске, кривудавае пресецати, бар у сећању,
мада потиснута лепота остаје нетакнута:

сви су отковима клепали по косама, осим једног
који је спавао на леђима, с рукама под главом,
или се, љут због нечег на другаре, поред
толико буке претварао да спава.

САД БЕШ ЛЕЋИ ТУЖАН У КРЕВЕТ

Гладан сам а легао бих у кревет. Појео бих нешто,
слано и сочно. И то би било задовољство
као када бих писао.

О труби иза брда коју сам давно чуо.
О човеку са плавом гитаром.

О ноћном купању у базену.
Када је свако желео да ухвати тело сирене,
и ти га дохватио, преставши да дишеш;
док су се други довикивали а лишће околних топола,
кад гласови замукну, тихо шуштало.
Та жива слика, то ниси ти, али то је твоје.

Оно што остаје од срећног тренутка јесте срећа,
плус нада да ће се он поновити; обилније,
јаче и потпуније, са годинама заслужено.
Али баш то ти је ускраћено, то изостаје.

Увек ће ти недостајати тужних песама.
Топлог пасуља у кишном дану
никад се нећеш најести.

Увек је иза неког изгубљеног објекта жеље
добитак, али ко још сме да заигра на губитак.
Можда је Пушкин тако играо, можда је он знао.
Сад ћу лећи у кревет.

СИНОЋ

Синоћ, пре него што летња олуја поче,
и ветар пооткида уморно лишће,
кад Чаробну фрулу Моцартову запеваше
и стражари срца од богатог јела заспаше,
у ноћи која изнуђује слатка признања
(и таквих ноћи има) ја одложих књигу
о начелима *Тао*-а, јер слатка помисао
на женидбу читавог ме прожела;
и благост брачног живота наслутих,
у дивној смени ведрих и облачних дана,
сунчану светлост љубавних поподнева,
и тихог предосећања цветања брачних болова.

СИЛАЗАК У БАР

У хотелској соби, на песничком фестивалу,
враћајући се лагано пушењу
стара се мисао о старом проклетству јави –

о љубави што нас остави –
женин поклон, ручни часовник се поквари.
Такве тежине нема у ТВ серијама,
љубавним романима и драмама.
То је болно као успомена на тиранију
што судбине људи преуреди несрећно.
Како тачна, и то је страшно, мора бити
мисао песника – он напредује
у теологији, смеху и спознаји:
Једну степеницу прећи, доста је.